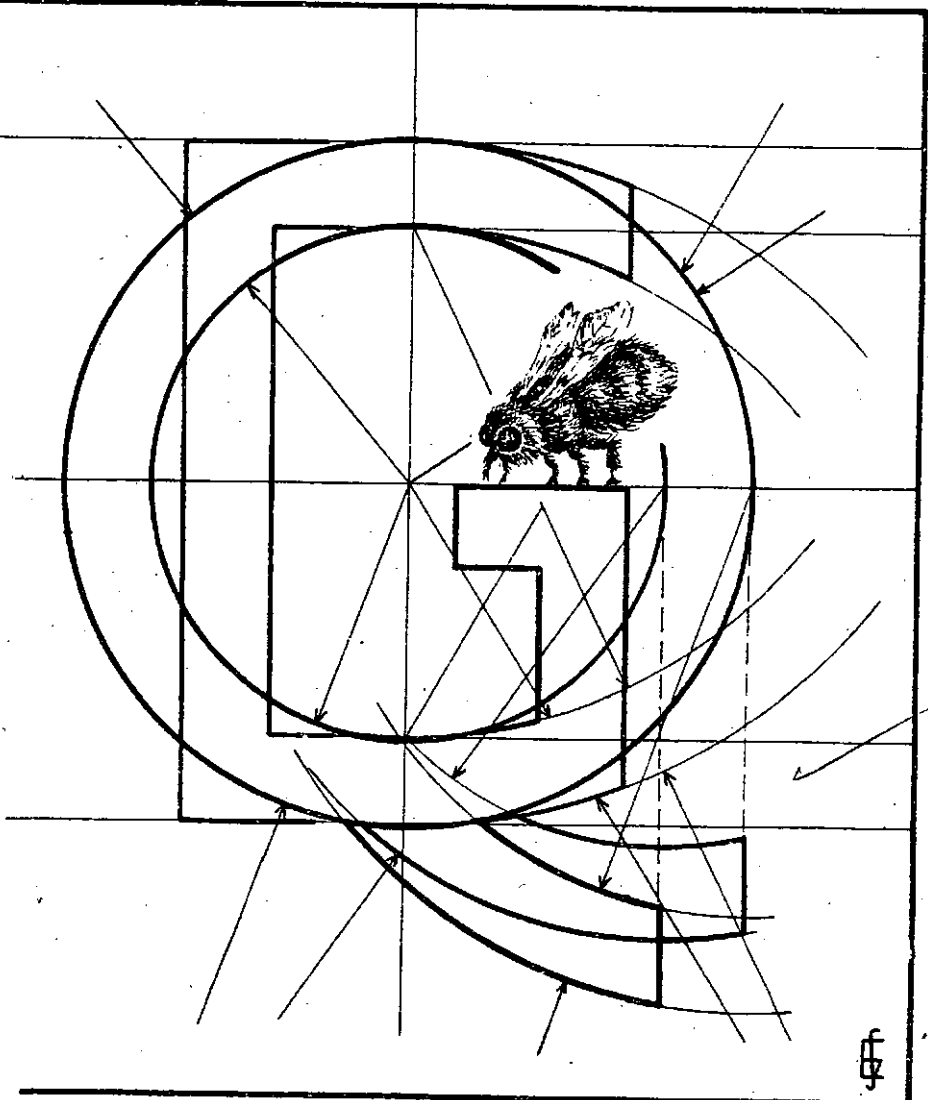

1978.

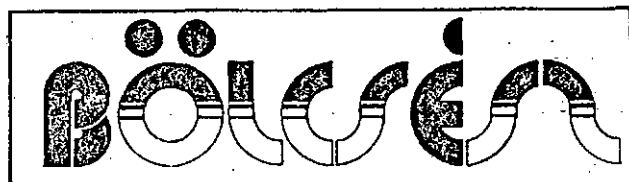
Bölcshír

ALKOTÓKÖRI KÜLÖNSZÁM

55877

ALKOTÓKÖRI KÜLÖNSZÁM

TARTALOM

- SZILASSY ZOLTÁN: Kiáltvány helyett 2
- PETRŐCZI ÉVA: Pitypang, Dunapart, Szentendre,
Szentendrei gyereksírok, Bristol, 1974. február,
Játék az éjszakával, Vágy, Rőzseszedő öreg-
asszony, Láz, Józanság, Szomorú Ars Poetica,
Rák /v e r s e k/ 5
- AMBRUS LAJOS: Di-fa-laps /e l b e s z é l é s/ 11
- SZABÓ LÁSZLÓ: A szívárvány dalairól: /hat/, /kevésbé
elvontan/, /például/, /J./, /prizma I-VII/,
/párolgás/, /a szívárvány dalai/, /a hetedik
szin/ /v e r s e k/ 26
- SZÓNYI GYÖRGY ENDRE: Gulácsy Lajos nyomában
/u t i n a p l ó/ 36
- ZSÁK LÁSZLÓ: Szeretném elmondani..., Hová jár a nép,
Örömeinkre, Egy dalnokról, Álom, Régészeti
/v e r s e k/ 44
- SZAJBÉLY MIHÁLY: Februári tavasz /n o v e l l e/ 50

TÉGLÁSY IMRE: talány, ime az erdő, párbeszéd magamban, egy plebejus ének, ő te én /v e r s e k/	57
PÁL JÓZSEF: Két szobrász: Greco és Manzú	64
DURÓ GYŐZŐ: Tárlatszímultán	68

Címlap és grafika: SZÖNYI ETEKA

B Ö L C S É S Z a JATE BTK KISz-Bizottságának
időszakos kiadványa

Főszerkesztő: SZENDI ZOLTÁN
Szerkesztő bizottság: Dr.NÉMETH JENŐ, LIPÁK TIBOR,
PÁL JÓZSEF, SZABÓ LÁSZLÓ

A különszám szerkesztője: Dr.SZILASSY ZOLTÁN

Felelős szerkesztő: Süli Mária

[1976]

Szilassy Zoltán:

KIÁLTVÁNY HELYEFT

/ A BÖLCSESZ alkotóköri különszáma elő /

Többezéri "tűs"- és egyéb próbák, vállalt és örökölt megpróbáltatások után most különszámmal jelentkezik az Alkotókör. Ujabb próbatétel ez, melynek fontosságát jelzi az általunk választott és rendelkezésünkre bocsájtott fórum. Ezuttal "hazai pályán" indulunk, s ez nem kevés örömet és gondot jelent számunkra. E lap olvasói nagyrészt / talán a kelletténél nagyobb részben is! / a szegedi bölcsészkar oktatói és hallgatói közül kerülnek ki. Olyan olvasókkal kell tehát számolnunk, akik "két írás között" veszik kézbe válogatásunkat. Bölcsészkaron különben is "mindenki" ért az irodalomhoz: a történészek és filozófusok a felépítmény fontos részeként vizsgálják; a nyelvészeket érdekelheti szemiotikai vagy strukturális szempontból; a pedagógusok kiemelhetik didaktikai, a pszichológusok kommunikatív funkcióit és így sorolhatnánk tovább, nem feledve az irodalomtudomány sokféle lehetséges megközelítési formáit. S az érdeklődés ha szakmailag heterogén is, "filosz-voltunkat" tekintve mégis homogén, s következik e réteg fokozott társadalomtudatosságából.

A válogatás nem törekszik tematikai egységre. Mégis reméljük és hisszük, hogy nezzedéki hitvallásként is értelmezhető. Nem állíthatjuk, hogy nezzedékünk leghitelesebb szószólóiként nyilatkozunk, biztatásunkra szolgál mégis, hogy vállalva a különböző indíttatásokat és célokat egy helyre érkezünk: összetartozásunkat megunk vállaltuk, s premisszáink esztétikai szempontból ugyan különbözhetnek, de etikai szempontból közelítőleg azonosak. Oka van annak, s nem is egy, hogy a mostanában társulni, együttműködni kívánó fiatal

alkotók nem fogalmaznak meg marionettis lendületű kiáltványokat. Ha bölcsészetről van szó, ez abból is adódhat, hogy "tanultak a leckélől", s ez egyben azt is illusztrálja, miért bátortalanabb - irodalmi szempontból - az ifjú bölcsész alkotó. Azért, mert mércéi /vigyázzunk: nem összehasonlításról, hanem igényről van szó! /világirodalmi tanulmányok alapján formálódtak. Másrészt azért bátrabb - társadalomkritikai szempontból -, mert előbb-utóbb kénytelen volt rájönni arra, mekkora társadalomformáló erő az az irodalom, amely első intrádára csak egyéni látomásokat kínál, ám közelebből megvizsgálva a legmélyebb összefüggéseket mutatja meg. Eddig is hittünk benne, de a fiatal munkásokkal, főiskolásokkal és egyetemistákkal alkotóként való találkozásaink után fokozott erővel fogalmazódott meg a gondolat: élhetünk szimbiózisban az irodalommal, de nem élhetünk csak az irodalomban.

Utóbb divatos szociológiai körkérdéssé vált: "Miért rosszkedvű a fiatal alkotók nemzedéke?" Nos, a fiatal nemzedék - érzésünk szerint - nem rosszkedvű, legfeljebb nyugtalan és gyanakvó - főként a sztereotípiákkal szemben az. Az újraértékelés nem feltétlenül szükséges, viszont közeli szinonimájáról, az újrevizsgálásról nem igen van kedvünk lemondani. Érdemes megfigyelni az itt bemutatott fiatal alkotóknál is: mennyire fontosnak érzik azt, hogy a valóság/makro- vagy mikro-/ szeleteit "nekikvalóként" kell vizsgálniuk: más, szerintük más összefüggésrendszerben sajátos, avagy új jelentése van egy tárgynak, egy érzelmenek, egy jelenségnek vagy összefüggésnek, gyakorta ellentétben, dühös ellentétben a hagyományosan elfogadottal. Ezzel együtt és ennek ellenére végső kritérium marad - s az egyéni látomások is ezt szolgálják - a társadalomtudatosság. A fiatalok ugynevezett "anarchiája" végsősoron egyet célöz: keresik azt a lehetséges lét-szférát, ahol forradalmi elgondolásaik szép-riasztó gondolataik értelmes cselekvéssé, közös tevékenységgé válhatnak.

Esetünkben: ahol és ahogyan az irodalom népműveléssé nemeseget!

"Rendezni végre közös dolgainkat" - meg kell találnunk a közös tevékenységi és formai közeget. Ez nemcsak társadalmi méretű kérdés, egv-egy részterületet is jellemez. Ahogy a tudományban egyre gyümölcsözőbbnek bizonyulnak az interdiszciplináris megközelítések, úgy az irodalomban - mint más művészetekben is - elmosódóban vannak a szoros műfajhatárok, s az irodalomtudomány és irodalomkritika fokozott mobilitással kell hogy válaszoljon erre a jelenségre. Az itt bemutatkozó fiatal alkotók műveiben is nyomon követhető ez a tendencia: a próza egyre engedékenyebb közegébe látomásos, lírai elemek szövédnék; a lírikusok alkotásától függően előtérbe kerülhetnek a parabolisztikus-etikus, a filozófiai-értelmező, vagy a drámai-katartikus intenzitású elemek. E bevezető feladatán kívül esik azonban annak az értékelése, hogy mennyire sikerül az itt bemutatott fiatal alkotóknak a válaszadás, tevékenységük mennyire képes kifejezni a "korparancsot".

Apológia helyett inkább még annyit: szándékunkban áll hangsúlyozni, hogy a formálódó Alkotókör tevékenységéből kívánunk izelítőt adni. Nem csak várjuk magunk közé azokat, akik korábbi tevékenységünk s e szám anyagának alapján úgy vélik, szívesen nyilatkoznának rólunk, vagy dolgoznának velünk együtt, hanem távlati - reméljük, nem túlzottan optimista - terveink között szerepel a más karokkal, egyetemekkel, intézményekkel való kapcsolat létesítése. Alkotó tevékenységgel kísérletező irodalmároknak, műhelymunkában, vitában formálódó, hatni kívánó embereknek valljuk magunkat. Reményünk: olyan körre válhatunk, melynek szellemi tevékenysége "koncentrikus körökben" terjedhet tovább.

Petróci Gó

P i t y p a n g

Repülni vágyik,
nem köti hiség,
tajtékja szürke,
sulytalan könnyűség.

D u n a p a r t

Komor vasgömbökhöz kikötve
sugárkötélen leng
a holnap.

S z e n t e n d r e

Vaskapuk virágai közt
rozsdás csönd sirdogál.
Szépség méhében
lappangó halál.

S z o n t e n d r e i

g y e r e k s i r o k

Sulyon jégszárnyak suhogása -
igy altatta őket
a távoli folyó.
Most ébrednek
alig-volt husuk
felragyogó illata
végtelen csontjaikat
betakarja.

B r i s t o l , 1 9 7 4 . f e b r u á r

Állandósága fájdalmát
a tenger
kagylók rekedt torkából
kiáltja szét,
sirályok sebzett csőrében
lebeg
a palaszürke ég.

J á t é k a z é j s z a k á v a l

Azt a sötét, sugárcirnos üveggolyót
reggelre összetöri mindig
nyugtalan kezem,
s hiábavaló szilánkjaitól
véresek nappalaim.

Ostoba gyermek vagyok,
a büntetést megérdemeltem,
holnaptól mélyen alszom,
s mások játszanak, ügyesebben.

V á g y

Fekete moharózsa-árnyon

megkövült gyík

könnye perreg.

Jaj, mit tegyek?

Vigasztalnom sem,

elüzni sem lehet.

R ő z s e s z e d ő ö r e g a s s z o n y

Kövült hőségben didereg;

- Istenem, mikor lesz ismét meleg? -

motyogja, s gyűjti téltre a fát,

de közben mindörökre zárt

fonnyadó szivéből

szökik már az izzó világ.

L á z

Citromok hűs irgalma nyugtat
forró gőzök, kinin.

Hiába.

Semmi sem segít

husz év

bujkáló lázain.

J ó z a n s á g

Körmödről lassan leperegnek

a szerencse csalóka félholdjai.

A váratlanban többé nem hiszel.

Soraodhoz szögezve létezel.

S z o m o r u a r s p o e t i c a

Mint vak szülőnek

Látó gyermek

A vers nekem

Ma már oly távoli csoda

S szökik a hasznos téboly

Pótolhatatlan mámore

R á k

A fehér tálon

alvadt vérrögök

szemében

kigyult a halál,

s az emberi

arcot

befonták az oszlás

takarhatatlan illatu

virágai.

Ambrus Kálmán

DI-FA-IAPS

A dolog rejtélyesnek tűnt.

Kokó, a legbarnábbra sült fürdőgatyás srác elvigyorodott, és átszólt a pecázókhoz:

- Naná, ezt mind az erdőben fogtuk!

Szemével gyorsan oldalt villogott, s aztán az alumínium-vödrökből a földre öntötte a halakat. A szabadsága alatt horgász-bajnokká vedlett nyomdász, a pisztolyával rókára vadászó százados és a rövidnadrágos revizor szeme kiguvadt az izgalomtól.

- Ha akarják, elmondom, hol van a lelőhely! - folytatta Kokó szerénykedve és az Öreg felé kacsintott, aki cukkanni sem mert.

A part rögtön megtelt nyüzsgéssel. A revizor egy percig töprengett.

- És mennyi hal van ott? - kérdezte vontatottan. Az Öreg régóta ismerte, sőt félté a tekintélyes nyaralót: a szomszéd üdülőben lakott Márta nevű lányával, akit dicséretes buzgalommal dugdosott előle. Arca most zavart és gondterhelt volt.

- Hm. Az erdőben hogyan lehet halat fogni? Ilyet még nem hallottam!

- Ez itt ártéri erdő - mutatott gyorsan Kokó a gát mögött húzódnó rengeteg felé, és örömeiben tombolni kezdett, hogy felvehette az oktatói hangot. - Az a lényeg, hogy az erdő tele van holtággal. Nemármost, az ideai árvízzel elöntött ágakban a folyó eredeti vege-

tációja él még mindig, de halálra ítélve, mert a felgyülemelő korhadóanyagok redukálják az oxigént...

- Merre van az a hely? - vágott közbe türelmetlenül a százados.

A fiúk készséggel elmagyarázták. Természetesen ellenkező irányba küldték őket.

Forró július végi délelőtt volt, amikor kikerekeztek, a szél se rezzent. Kipakolták hátizsákjukat, beköltöztek a négyszemélyes sátrakba, amit a révészék udvarán ütöttek fel. Másnap megérkezett a teherautónyi anyag is, hangszerek, pokrócok, élelem és a többiek is. Öten voltak: Örag, az intrikus szeplőfolt, a leendő zenekar szőke kísérogitárosa, Janika, a méla basszusgitáros, Kokó, a flegma dobos, Csifu, a jovialis énekes és Limbó, a nyurga szólós. Ők voltak a nagy ötös a RATTLING BONES, a vérmes reményekre jogosító zenekar, ők öten, akik egy sereg közös élménnyel maguk mögött egyszerű természetességgel a csucsra törtek, ők, kik hitték, hogy mindez sikerülni fog.

Egyik este, amikor a fák a sötétben lángoltak, Kokó, miután hosszasan bámulta aludni készülő társait, belehelt az éjszakába:

- Dinnyét ennék, finom, husos görögdinnyét!

- Őrült! - horkant fel Janika. - A dinnyeföld legalább hat kilométer!

- Na és? - készülődött Kokó.

- Nem megyek! Nekem ez sok.

- Ki tart velem? - Kokó már maga előtt látta a gyönyörű, érett görögdinnyéket. Kokónak gyengéje volt a görögdinnye.

A folyó felett éjszakai szunyogsereg lepedője, agyag, ökörnymok, könnyű emelkedők, hullámzó hold a fák nyakán. Kokó elől,

sorban utána a többiek is, szóltanul eloldják a kajakokat, eveznek. A tuloldalón az országútra lépve Csifu és Limbó hirtelen rákezdik:

- Wait a minute Mr. Postman...

- This is the Radio Luxemburg, London W. one! - üvölt bele az Öreg.

- Marhák! - csoszog továbbra is az élen Kokó. - Legalább most ne bömböljete! Állj az egész, taktikai értekezletet tartunk. Először is: az idétlenkedés, az éneklés tilos, csak suttogva lehet beszélni! A kocsmánál elválnak; Csifuval a dülön megyünk, ti ketten a kukoricáson vágatok át. Visszafelé a tuloldalón találkozunk. És még valami: mindenki csak egy dinnyét hozzon!

A kocsmá fehér toronyként bukik ki a fák közül, rozsdás biciklitámasz, agyonrepedt, félig döngölt falak, halott, árnyékcsikós udvar, a környék kacsalábon forgó kastélya.

- Ismerem a csöszöket, már jártam erre - olvad az Öreg hangja a falevelek zenéjébe. - Csendes hapsiknak látszanak.

- Inkább a lábad elé figyelj! - motyog Limbó káromkodva. - Még egy ilyen rohadt helyet, nézd, tiszta csaláncsipés vagyok!

Elmerülnek a hőmpölygő kukoricásban, szőrös, sárga eres levelek, a föld szélén kékes barázdák, süppedős, olajfoltos tócsák; a dinnyeföld kövér merengései. Az Öreg és Limbó átkusznak egy dülön, fejükön vigyorgó felhők, az alvó fűben fekszenek.

- Rajta!

- Gyerünk!

Az Öreg bemászik a táblára, előveszi a kést és levág egy dinnyét. Aztán egy másikat. Jobb kezével hátratereli, de váratlanul mozdulatlaná dermed.

- Pszti! Pszti! Nem hallasz semmit?

Valaki az éjszakába liheg, hirtelen elszabadul a pokol. Vezényszavak, kutyaugatás, káromkodásfoszlányok, felvillanó lámpajelzés.

- Álljanak meg, vagy elengedem a kutyákat! - recseg a föld hasából.

Utána hosszú, izgatott csend.

A rövid megingást kihasználva mindketten eszeveszett iramban tűnnek el a láthatárról, belefolynak a háterszágot jelentő akácós tuskós utvesztőibe.

- Nem, nem igaz, hogy megusztuk - szaggat az Öreg tüdeje -, nem lehet igaz! Vagy ilyen jó futók lennénk?

- Egy fenét - nyulik el Limbó zsibbadtan egy gödör fenekén -, de nem értem, miért nem zavartak tovább? Mit gondolsz, Kokóékat elkapták?

- Nem, De a két dinnye megvan!

- Biztos, hogy nem utánuk mentek?

- Száz százalék - bólogat fölényesen az Öreg.

- Miből gondold?

- Mert például Csifu tizenegy kettő alatt futja a százat.

- Ne felejtse, nekünk is csak szerencsénk volt. - Limbónak aggályoskodva tér vissza a vérkeringése.

- Ugyan, ugyan, hisz csak két szem dinnyéről van szó. Világos, hogy nem csinálnak belőle ügyet.

- Akkor oké, másszunk hazai! Még át kell kajakoznunk a tuloldalra.

Megindul a szél zenéje, pirkadó ropogások, összegyűrt vesszőnyalábok a szürke vizen.

A sátor tompán világít.

- Ahá, megjöttek a vételezők! Legalább kaptatok valamit? - dugja ki a fejét Janika.

- Bravó, apafej, most ráhibáztál! - válaszol az Öreg és a gumimatracra csuklik. - Kokóékat nem láttad?

- Nem. - Janika kimászik az ólomszürke tanyaudvarra. - Az üdülőben valami buli lehetett, frankó zene volt. Ilyen, hogy Searchers, Yardbirds, Who, a My generation, a For your love, a legujabak. Képzeldétek, alighogy elmentetek, két tyuk ideállit azzal, hogy itt lakik-e a RATTLING BONES együttes. Itt; hogyne, válaszólom, én vagyok a zongorista, akár autogrammot is adhatok. Vihogtak a drágák és menni akartak. Nem lehet, ripakodok rájuk, gyertek, bujgatók be, majd beszélgetünk. Bejöttek, de nem volt semmi. Reggel itt lesznek és kaját is hoznak. Hát nem aranyosak?

Szuszogás a sátoztetők alatt, foltos derengés az erdő szakadásain, párás, zöld augusztusi hajnal.

Rendszerint már a kezdésnél baj volt.

Limbó szerint az Öreg volt az oka, aki komolytalanul viselkedett a legkeményebb munka alatt is, Csifu szerint Janika méltázott el egy-két félhangot, Kokó pedig Limbóra hivatkozva karbatett kézzel nézte társait, akik szétfolytak a délelőtti hőségben.

- Így soha nem haladunk előre! A Taste of Honey-t is meg kell tanulnunk! A kotta és a szöveg megvan, a szerelés is úgy-ahogy, narancssárga zakó meg minden, de ha warbulni akartok, abba is hagyhatjuk - méltatlankodott Limbó izzadságcseppeket nyelve.

Csifu idegesen csepkodta a hurokat, nem minden eredmény nélkül.

- Az anyjába ennek a rohadt D-hurnak, nincs nálad egy rézhur?

- fordult az öreghez.

- Öregem nincs - vihogott az Öreg -, délutánra majd szerzünk.
De addig is: SZÜNET!

Janika felkapott egy gumimatracot és a bőrellenzős sapkáját, Kokó egy utolsó vasnégyezőget csépel a zeneiskolából kölcsönzött dobon, Csifu valami dallamot nyikorgott magában, a többiek szétesetek. Ebben a pillanatban kacskaringózott be a két rajongó.

- Üdv a törzsközönségnek! - recsegte Csifu a mikrofonba. - Óhajtotok valami zenét? Az I Wanna Be Your Man-t?

Belevágott, a második refréntől szaggatta végig. I Wanna be your lover baby, I wanna be your lover man. Tell me that you love me baby, Tell me you understand!

- Keith Richard vagyok - udvariaskodott Límó, s a többiek körülserleglették a jövevényeket.

- Bill Wyman...

- Charlie Watts.

- Hm. Mick Jagger, a Nagy!

A két lány közül előbb a csinosabb találta fel magát. - A Városi színház balettnövendéke vagyok, már több darabban játszottam.

- Óriási! Ezennel meghívlak kajakozni! - stoppolta le Kokó, és erőlyesen a kapu felé invitálta.

Kokó szivettépősen szerelmes lett Juliba, napokig együtt csónakáztak. Janika és az Öreg nem győztek hangot adni felháborodásuknak.

- Disznóság, ezek állandóan ellopják a csónakot! Mi mikor használjuk, éjszaka?

- Ugyan, hagyd a fenébe! Ideszabadul a színházbarátok köre és tesséki! - Janika legyintett. - Mit szólsz Juli barátnőjéhez?

Az Öreg halkán válaszolt. - Sokkal jobb alakja van. Hja, és mégsem ő a balerina.

- Igaz is! Este átme gyünk hozzát

Katiék az üdülô hátsó felében laktak, szobájuk a széles folyosóra nyílt, ahol a felállított asztalnál rettenetes ping-pongcsatákat vívtak, ha néha sikerült Tóni bá', a gondnok éberségét kijátszaniuk.

Most minden épkézláb üdülô a száját harapdálta, az első félidô harmincadik percében a portugálok egy-nullra vezettek.

- Micsoda szégyen, megint kiesünk...

- Nyugi, ez csak csel. A bolgárokat lehengereljük.

- És a brazilok?

Janika vigyorgott és azt mondta, nem kell defektet kapni. A nyitott teraszon füstös emberfoltok laposodtak egymásba, és mint kiderült, Bene kapásgólja csalt farkasüvöltést a sörben áztatott torkokra. Tóni bá' két pár virslit lapátolt magába és előregörnyedve fulladt a képernyőbe. Öregék beosontak.

- Szeretnénk, ha te is jönnél. Majd meglátod, jó buli lesz. Mi leszünk ott, Csifu papája meg néhány lány. Szalonnát fogunk sütni - mondta Janika Katinak. Kati vékony, tizenhét éves lány volt, lehetett nagyon csinosnak vagy nagyon köznapinak látni.

- Még nem tudom. Lehet, hogy hazamegyünk.

- Nem lesz semmi hazautazás! - torpedózott oly erélyesen Janika, ahogy kifért belőle, és leugrott a ping-pongasztalról. - Talán nem addig maradhattok, amíg akartok?

- De igen...

Az Öreg, aki csendben terpeszkedett a fonottszékben, hirtelen megszólalt.

- Nézzük csak, holnap este mindketten ott lesztek a főhadiszálláson. Dél előtt még átjövünk és lemasirozunk a mólóra!

Az Öreg és Janika imádtak a víz felett napozni, hetekig nem

csináltak egyebet: reggel hónuk alá kapták a gummatracot és felgyalogoltak a gáton, aztán a gyönyörű, izgalmas csendben délig csorogtak, anélkül, hogy valakivel szót váltottak volna. Néha levették fürdőnadrágjukat és hasonfekve heverték a matracon, míg egy horgászó nyári pók rosszálló krákogása beléjük nem dőbött. Mindketten javithatatlanok voltak; szerették a zenét, de fülük botját se mozdították a Nagy Terv eléréseért, belevágtek a legnehezebb munkákba, de hamar megunták, remek ötleteket szültek, de csak hivatkoztak rá.

Mindketten szerették Katit, de egymás előtt nem beszéltek róla.

Az esti homályt a díófa melletti tűz feszíti szét.

A földön és a padon pirosuló alakok, távolabb borosüvegek, kenyér, zöldpaprika és üres gyümölcskosár, a kerítésen kíváncsian be-bámuló külföldiek. Juli tüntetően elegáns, míg a fiukon DOLOR és DEMALGON feliratu színes pólóing díszesleg. Kati az Öreg és Janika közé préselve. A levegőt nehéz, zsíros sültszalonnaszag járja át.

Az Öreg ezen az estén elemében volt.

- Ezt a bort másodosztályú áron vásároltuk, ami négy negyvennel kevesebb, mintha másodosztályon vettük volna; a másod- és az első osztályú árak között három nyolcvan a különbség, ami a két szélső értéket figyelembe véve literenként nyolc husz megtakarítást jelent. Mit szóltok hozzá?

- Lebengerlő vagy - ismerte el Kokó, azzal húzott az üvegből -, a lányokra is beszéld rá a borodat!

- Természetesen ők nem isznak, mint mindig!

- Nem ártana megkóstolni, azért is! - vigyorgott Csifu a lányok arcát tanulmányozva. - Ismertek bordalekat?

- Nem.

- Én francia tagozatra járok - válaszolt Juli. Izmos, feltűnő jelenség volt, szerencséjére rendelkezett azokkal a képességekkel, amik a legnehezebb pillanatokon is átsegítették.

- Akkor mondd meg, ki írta a Részegséget?

- Nem tudom.

- És a Fleurs du Mal-t?

- Hagyjuk az iskolát, jó?

- Helyes, hagyjuk. Beszéljünk másról.

- Mi lesz már, mikor léphetünk fel? - kérdezte Kokó Juli mellől.

- Talán már ősszel - válaszolt elgondolkozva Csifu. - Persze, ha bejön a kulturházi ziccer.

- Hogy is mondta a főnök? Minden rendben?

- Igen. Hogy erősítőt is adnak. Meg természet. Csak le kell szerződnünk.

- És mik a feltételek?

- Semmi különös, majd meghallgatnak, akkor nyilatkoznak.

Hetente talán egy buli, persze a gázsi jóformán semmi.

Váratlan csend lett.

- Ti igazán hisztek benne? - kérdezte Janika kissé artikulátlan hangon, s merev, átható tekintettel a tüzet bámulta.

A kérdés bombaként robbant. Limbó felkapta a fejét, szeme rávillant a lócán gubbasztó Janikára. - Hogy a fenébe, hát lehet ilyen ökörséget kérdezni? - csapott a homlokára. - Öreg, légy szíves, magyarázd meg ennek a marhának!

- Tartok tőle, nem megy. A fene tudja - válaszolta, pedig ő

volt a házi ideológus.

- Hogyhogy?

- Erről nem kell beszélni, érted? Lusta dögök vagyunk, csak pofázunk! Semmi több.

- Miért? Talán nem vagyunk tehetségesek? - ütögte Kokó a combját.

- Konkrét célok kellene! Ez a legfontosabb! - kiáltott Csifu.

- Persze, ha az olyan egyszerű lenne!

- Majd ha a Michigant megtanultuk, dumálhatunk - szólalt meg Janika még mindig a tüzet bámulva.

Az Öreg hevesen bólogatott, most jött el a ritka pillanat, amikor hajlandó volt beleszólni a vitába. - Azt soha nem fogjuk bevenni - jelentette ki.

- Mert nincs orgonánk! De mit is akarunk, helyi bumlizenekart, vagy országos csapatot?

- Akkor hogyan tovább? - kérdezte Límbo.

- Elég, elég! - kiáltott fel Kokó. - Foglalkozzunk a lányokkal, szegények annyira egyedül érzik magukat!

Límbo sajnálkozva üldögélt a parázs közelében, a fölösleges izgalmak teljesen ledöntötték. Ő volt a csapat lelkiismerete, mindannyiójuk közül talán ő hitt legjobban ezekben a képtelen dolgokban. Koruknál fogva világraszóló terveket szőttek, nagy zenekart akartak szervezni, legalább akkorát, mint a négy liverpooli. Límbo néha furcsán érezte magát: ha töprengeni kezdett, elkapta a kételkedés gépszija.

- Miért vagy ilyen rosszkedvű? Nem hallod, neked szólok! -

Límbo meglepetten érezte, hogy Kati szorosan mellételepedett.

Habozott, de csak egy pillanatig.

- Azért, mert érlelem a gondolataimat, ilyenkor komponálok.

Uj szerzeményem címe: Az ötlábu madár.

A tűz hamuvá porladt, Kokót és Julit elnyelte a hátsóudvar, az Öreg és Janika a fa mellett bóbáskoltak, s a sátorból Csufi félrészeg horkanásai adták az augusztusi éj reccsenéseit.

Ha belemelegedtek, remekül érezték egymást.

Csifu feje fölé emelte a labdát, körülnézett, aztán újból vezette néhány lépést, megvárta, míg az ellenfél kitámad, és megpróbálja elhalászni az orra elől, majd egy ejtett, pörgetett labdával szöktette Limbót, aki félmagasan, de erőből Kokó elé játszott, ő ravaszul nem kapura, hanem elhajolva visszacsusztatta a labdát a felfutó Csifunak, ám ekkor Limbó élesen felkiáltott: **DI-FA-LAPSI!** és a labda Csifu fejéről védhetetlen bombaként csapódott a diófa melletti lapos sarokba! Ezt a taktikát gyakorolták, remek ritmusérzéssel passzolgattak egymásnak. Csifu bravurosan röpködött a kapuban és jól osztogatott; Kokó erőszakos volt, kitűnően éreztél a kaput, bár mozgása kissé darabosnak látszott, Limbó mestere volt a ravasz, védhetetlen góloknak, ő volt a legnyurgább, és lefejelt mindenkit. A pálya az agyontaposott tanyaudvar volt, kapufák a diófa és egy féltégla mindkét oldalon. Ha valamelyőjük bedobta a csatakiáltást: **DI-FA-LAPSI** ez már a kész, kidolgozott helyzetet jelentette, a ziccert, és a pöttyös gumilabda mindig a diófa belső élet surolva vágódott a kapuba.

Az ellenfél összeroppant és feladta a küzdelmet. Kokó vezetésével elindultak a vízhez, a gáton azonban az Öreggel találko-

tak, így mégis a sörözés mellett döntöttek.

- Emlékeztek arra a lányra, akivel sétálni voltunk az erdőben és felírt a vadőr? - üvöltötte az ajtóból a berobogó Janika.

- Az, aki fiusan viselte a haját?

- Az, az! Az előbb találkoztam vele, ma jött ki a nővérel.

Hogy is hívják?

- Aninak.

- Ez ragyogól Megigérte, hogy angol kiadású kottákat fog hozni! - kiáltotta Csifu, és elviharzott, a sörét sem itta ki.

Ani diáklány volt, rövid csikófrizurát viselt, a homlokát apró pattanások tarkították és állandóan egyrészes fürdőruhában mászkált, bizásnak indult idomait takarva. A nővére nála alacsonyabb volt, csak Julival, a balettnövendékkal versenyezhetett: arányos, kitűnő felépítésű, székehaju lány volt, lába vékony, combja hosszú, teste kemény, a fiuk valamennyien izgalmasnak találták, különösen Limbó, aki elragadtatottan hívta kajakozni.

- Szeretném, ha nem néznél hülyének, vagy örültnek, de most maratonit utat teszünk meg - közölte vele a folyó közepén.

- Hogyhogy? Mit jelent az, hogy "maratonit utat teszünk meg"?

- Nézd, mi szörnyű komoly munkát végzünk, nem is monddal milyenek vagyunk!

- Háát. A stájharmonika kissé fals, nem?

Limbó hűmögött, és a csónak farába süppedve evezett. Félméternyire előttük ügyetlenül szántották a vizet. Utálta, ha valaki nem tud evezni, de miután a lány megkérte, ne járassa vele a bolondját, kezdte komolyan venni.

- No mi az, miért hallgatsz? - kérdezte hátrafordulva Ani nővére.

Induláskor egy sereg mondardó nyüzsgött Limbó fejében, de most üresnek, idétlennak érezte magát, nem mert kezdeményezni. Szerette volna, ha a lánymegérezné, miért nem beszél, szerette volna, ha megértene közeledését, szeretett volna előrenyulni és megérinteni a lány testét. A folyó szürke vonalként tekeredett előttük, amint felfelé haladtak már csak Limbó evezett síma, csendes, erőteljes csapásokkal.

Amikor visszaértek, Limbó azt hitte, hogy boldog.

Egyik este aztán kitört a botrány.

Az Öreg egyszerűen nem jelent meg a próbán - mint kiderült, Katival folytatott elmélyült beszélgetést Freud apó álomfejtéseiről, Katival, aki hirtelen megváltozott, és az Öreg már-már az összes lányziv meghódítójának képzelte magát. Csifu és Limbó a The Night Before-t gyakorolták, Limbó énekelte a vezérszólamot, Csifu tarcelt hozzá.

Egyszóval az Öreg hiányzott, bár nem teljesen érthetetlenül.

- Ha nem akarja csinálni, miért nem mondja meg? - méltatlankodott Csifu, akit a legkevésbé törtek meg a sikertelen próbálgatások.

- Rég megmondtam, az Öreg csak sumákol! Méghozzá napról-napra észrevehetőbben - vélekedett Limbó. - Valamelyik nap is képtelen volt megérteni, hogy pénzre, csakis pénzre és pénzre van a legnagyobb szükség.

- És én voltam olyan marha, hogy egy teljes hónapig vályogot vertem egy szar dobozgitárért! - kiáltott ingerülten Csifu.

- Hogy őszinte legyek, az Öreg még egy normális F-durt sem tud lefogni, az ujjai olyan nehezek, mint egy Samu-kalapács!

- Egyáltalán, ilyen erősítőkkal mit akarunk? - folyt a vitába

Kokó, akinek összes szerelése egy szöges csín, egy lábgép és a kölcsönkért pergődob volt.

- De legalább ne recsegne mindig!

- Ez nem recseg! - védekezett Limbó.

- Már hogyné recsegne, ez egy vacak népszuper! Még a mikrofonok! Nem mondom, akár holnap is felléphetnének! Terta-mikrofon. Néprádió. Ha-ha-ha. Csakhogy-halálra röhögi magát az, aki sipolást akar hallani!

- Marhák, állj az egész! Maradjunk a tényeknél: diákok vagyunk, tehát pénzünk nincs. De vajon nem így kezdte-e a négy liverpooli? Hát nem így van?

- Igen, de azok komolyan akartak és értettek valamit a zenéhez.

- Értettétek? A Love Me Do nem nagy szám, csak furcsa, és ezt a különös furcsa hangot hová fejlesztették? És még hová fognak fejlődni? Amikor új számot dobnak be, garantáltan listavezető lesz! Mint most a Ticket To Ride.

- Limbó, te örült vagy, hogy lehet ilyen összehasonlítást tenni?

- Akkor ez az egész, amit csinálunk, képtelenség?

- Zárjuk le a vitát, ennek legyen vége! Figyelem, kezdünk!

Három-négy! - számolt be Csifu, s játszani kezdtek.

A Little Red Rooster-t csörömpölték, s úgy érezték, soha nem voltak ilyen jók.

A következő próbán Kokó jelentett be sztrájkot, Janika pecázni ment és az Öreg továbbra is az álomfejtés izgalmaiba merült. A tanya-udvaron Csifu és Limbó a fűvön üldögéltek, csend volt, augusztus vége, a nap lefordult a fák lábaihoz.

- Tudod kit néztem ki magannak? - kérdezte Csifu. - Nem is sejteti!

- Nem én. Rökk Mariskát.

- Ökör, Anit. Érted? A-mit!

- Anit? Őrült vagy. Mit zúhánsz bele minden csajba?

- Akár hiszed, akár nem, egész helyes lány.

- Persze, hogyné. Tudod mit? Inkább gyere fejelni.

Az udvaron augusztusi csend volt, s már csak ketten játszották a DI-FA-LAPS-ot, így is nehezen dőlt el a küzdelem. Néha, amikor mindketten körülnéztek, láthatták, ahogy a csörgő, ősz falevelek összeérnek a földdel.

Rudolf Kertész

A szivárvány dalairól

De átléptünk a havakon
s nem leltünk új csodákat.
Mint szivárvány a vihart,
nézlek.
Nézek utánad.

/fényképed hátuljára/

/h a t/

sorbarakva a színeik:
fekultak keveredtek
ám a vörösből hold lett

kényes kis ágybatérő
magával vitte a sárgatestűt
aki már nem irigy

az ibolya meg felszáradó
hófoltok közé költözött
ahol a narancs elrohadt

a zöld a kék
sem bírta egymást
égbe fűvekbe bujtak

talán egy szín még kimaradt
az még nyugodtan nézne
véres szemem helyett

/k e v é s b é e l v o n t a n/
ahogy a szöveg mondja köss egy
sárga szalagot térded köré
aztán eredj a táncba

kis hősszerelmes módszered
szemek meghódítása
vissza-mosolyra várás
még talán alkalmazható

ezek a magány-arcu lányok
majd eljönnek veled
a gyűrött huszforintosok
majd csókokat teremnek

részeg esték feszítik
tizfelé kezéd ujjait
közöttük tenyeredbe fuj
alkonyi szél

táncodat régi havak mosolyogják
szétszabdalt ivedet
foltozgatják
a magány-arcu lányok

/p é l d á u l/
és belentérek a szemébe
nem magyarázok semmit
mert értenie kéne

persze csak addig
tart az egész
amíg az ágyban
kiderül hogy
nem értjük egymást

aztán ott a sör
a macskahangu éjszaka
hogy hajnali
hidegben lázban
bársonykék ég alatt
dudolják költsek valamit

mit elfelejték majd mire
ugy másnap dél felé
a megvetetlen ágyon
le nem vetett átizzadt rongyszimra
rávigyorog a kinti fák
hálójá közt
a nap

/ J. /

kit utódodul kijelöltél
mikor utánad néztem
aki már itt volt egyszer és
másodszor is még
ugy akart

azt hogy tanítsam
bűnre majd?
hogy tanítottam volna őt
miránk?

látjátok hát
a len
mely vállain pihen
csak épp hogy
végigsimíthatott

fájdalma még tükörbe néz
de hasztalan kutat
bármí hibát belül

egy szeptembervég tévedéseit
é n terelgetem kézenfogva

/ p r i z m a /

szemmel
színnel
kristállyal vernek
aszfaltutakon álmódó
felszáradt
esőcseppek

I.

sehonnan sehová - kőszá seb vagy
minden ütésre felszakadsz

II.

távolról ég zeng
aranyá csordult ornamentumok
felduzzadó folyóra néznek

III.

/egy metafora circulus viticosusa/
ábrándod kés
letördelt hegyével
ölni akartál
késed, ábránd

IV.

amit erről a világról tudok
azok szavak
mindegyikben hat /hét?/ árnyalat
a szinkép alatt

V.

a száraz végtelen
tekinteted már feldörzsölte
leforrtak a habok

VI.

lombikból felbugyog
aranycsináló kristály
de lenyeled

VII.

csak a vihar
adhat igaz jövőt
teremthet szépet villámokkal
de ölhet is
ezért vigyázzatok
szerelmekkel
ferradalommal

/p á r o l g á s/
előszőr még gőzeim
szélső felhődig értek

a prominens társviharok
helyet cseréltek

aztán nyugodtabb száradás
egyszerű anyanyelven

utánaud nézve látni hogy
más békit meg helyettem

ivemmel mit sem kezdhettek
a sugarak forralnak

az ernyők meg a pocsolyák
a csikkek megszáradnak

hát párologni csendesen
őzönává az estnek

viszatérő báránfelhőcskék
elé ázott füveknek

/a s z i v á r v á n y d a l a i/
általáon befejezetlenek
furcsák és rimesek
meg patetikusak

konok rögeszmék
halált kívánók
átkosak

és nem közölhetők
ki nem bocsáthatók
/már a vihar miatt/
fáradtak és fakók

lázmérők
higanycső-skála
fokbeosztása

kavargások
a kataton tavaszban
alkonyat szűrte
finom zajban

sajnos túl patetikusak
furcsák és rímesek
és általában
befejezhetetlenek

/a h e t e d i k s z i n/
melyik kék bujt az égbe
melyik maradt szemem?

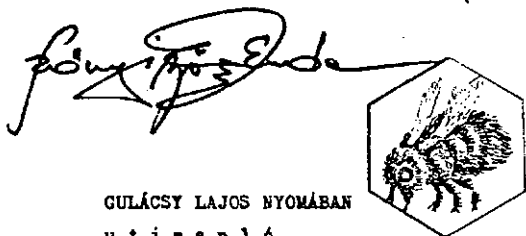
a világos
a reménytől homályos?

vagy a sötét
a tagadó
kutatva vak kódét?

kérdőjelek helyett
felvitt hanggal
elnémulok

csak nézzetek
még látom a vihart
bévül a világos
avagy sötét
fáradt golyó alatt

szivárványhártyám
törött távcsövével

GULÁCSY LAJOS NYOMÁBAN
u t i n a p l ó

Ki veheti észre a tévedéseket?
Titkos bűnöktől tisztítsa meg
engemet.

Zsolt. 19,13

Mint sötét madár, vagy tengerparton vakító, elszánt részkecsiklák?
Fekete cilinderét lobogva követte körgalléros felleghajtója, mi csak
a hátát láttuk, szemébe nem engedett bepillantást. Talán az utat fűr-
készte, vagy önmaga labirintusát? Alkonyodott. Bármennyire is sietős
volt utunk, s fontos a cél, nem bírtam megállni, hogy az égre ne pill-
lantsak. Mint valami visionárius festő szeméből csorgó arany-rózsaszín
álom-patak; kagyló, s tritonfelhők a sugárzóan kék kárpiton - Baalbek-
ben lehet ilyen az ég, vagy Kairóban, az estét megelőzően. A téren em-
bertömeg uszott. A mennyből áradó olvadt arany borostyánpáncélba zárta
valamennyit, dülledt halaszemük a málnaszörp-fényben rezzenéstelenül né-
zett, fogaik kitüremkedtek piros ajkaik közül, nyakukban kereszt-,
Nofrétete-, szerencsepatkó-, szkarabeusz-amuletteket őriztek; karju-
kon bevásárlószatyorral áramlottak a Halál elefántcsont-oszlopok ka-
pui felé.

--Vigyázzunk, mondta

a Férfi, Mintha sietősebbre fogta volna
a lépteit.

--Igen, vetetten

pillantásomat az utra, Szaporázzuk mi is.

—A küldetése, mondta

a Férfi. No persze, válaszoltam én, És a jelek. Jelentőségteljesen bólogatott. A Kód. Hirtelen magyarázni kezdett. Az érvonalak statikusak. Rögzítettek. Némelyek nem. Hajszáltrepedések, pókfonalak, láthatatlan érintkezési pontok alkotják a jeleket. Mindannyian az igazság bűvületében álmodunk. Szüziphosz ösvényén.

—Lajos talán megtalálta a Kódot, kockáztattam meg.

—Minden bizonnyal, felelte

a Férfi.

Gulácsy határozottan a külváros felé tartott. A hosszú és kietlen Külső-Pultz utcának vágott neki. Nem tévovázott, könnyedén hagyta maga mögött a macskaköveket. Mint gyászos felkiáltójel, vagy mint ragyogó Isten-sugár? Az Elmeógyógyintézet félelmetes-fehér falait rózsaszínre festette az alkony. A kerítés tetején négy sor szögesdrót. A vas-tüskék fáradt napsugarakat dobáltak szerteszéjjel. A falon borostyán kuszott, a rácsorgó málnaszörpből plasztikusan emelkedett ki a felirat: PULTZ TÁBORNOK UTCA. Én nem mertem beszélgetést kezdeményezni, a Férfi merőn figyelte Gulácsyt, és megpróbált közelebb kerülni hozzá. Az előttünk suhanó cylinder néha természetellenesen megnövekedett, ilyenkor szinte vissza kellett hőkölnünk, néha meg oly kicsire zsugorodott, hogy már nem is tudtuk a festőt látjuk-e előttünk, vagy csak egy, az ut szélén kuporgó, ragyogóhasú unkat.

Lajos most hirtelen egy szűk sikátorba fordult be. Mi igyekeztünk követni, s a legsötétebb peremvárosba jutottunk. Félíg a föld alá épült kocsmák ablakaiból ördögi pofák vigyorogtak ránk, szögletes mozgású gépember-munkások özlöltek kék overállban a fekete füstöt okádó gyá-
rak felé, szennyvizcsatornák tisztító ráceozatán döglött halak fityegtek, véres szemű s nedves inyú sovány kutyák ugatták a kelő holdat. Konténereket rakodó, hatalmas teherautók között bukdácsoltunk, majd össze-visza kanyargó, szövevényes vasuti síneken át, melyek mellett

titokzatos üzeneteket hordozó táviródrótok porcegték. A töltésoldalban vénséges-vén vasorrú bába feküdt. Fogatlan inyével felénk sziszegett:

—Csak egy fojintot aggyon kenyéjje!

—Mért nem dolgozik, mondta

a Férfi /hosszú idő óta most szó-
lalt meg először/, s fehér kesztyűs kezével félrelökte a vénasszonyt.

Fehérre aszott hangszálak bóbiskoltak a vasúti sínek mentén, mikor megpillantottuk a katlant. Első látásra úgy tűnt, hogy nem nagy szurdok, de mikor a perspektíva csalása alól felszabadulva felfogtam valódi méreteit, hideg kúszott a szívemre. Ha az ijedelemtől gondolkozni tudtam volna, bizonyára csodálkozom, hogy egy ilyen nagy méretű szakadékról eddig nem tudtam, pedig itt, a város határában nyúlik el. Az először kicsinynek tűnő katlan oldalát vad sziklák szegélyezték. A szirtok között sok emeletnyi magasságban mindenfelé erkélyek, csigalépcsők, folyosók, labirintusok nyíltak, s mindenütt —akár egy hanyabolyban— emberek nyúzaögtek. Időközben az éjszaka teljessé vált, a Hold fehér fényt adott a részleteknek is, az árnyékok viszont mélyfeketék maradtak. Nem mertem megszólalni, éreztem, beavatásom múlhat mostani viselkedésemem, minden erőmmel Lajosra koncentráltam, hogy el ne tévesszem ebben a halotti kavargásban. Felleghajtója sietősen lebegett előttünk, majd hirtelen eltűnt egy nyílásban a sziklák között.

—Gyerünk, sziszegte

a Férfi, Utol kell érnünk, vagy végképp szem elől tévesztjük. Az ember a kezében tartja a Bölcsek Kövét, a Kódot, az Igét, s aztán egy pókfonál elszakad, a kő darabokra hullik, s mi ott állunk a Sajka utca sarkán, s bután nézünk a körülöttünk sodródó emberekre. Ennyi az egész. Egy elrepülő madár tollán egyetlen porszem.

Tiszteletteljesen néztem a Főfira. Zsebéből pipát vett elő, aranyveretekkel díszített nehéz jószágot, s anélkül, hogy csak lassított volna is, biztos mosdulattal meggyújtotta. Döbbsenten tapasztaltam, hogy fogai közül kénkőves illat árad.

Odaértünk a nyíláshoz, ahol Gulácsy eltűnt. Közről láttuk, hogy finomművű kovácsoltvas kapu zárja el a boltíves bejáratot, melyet őre közeledtünkre szélesre tárt. Csak most vettem észre, mi az, ami a kapuőr nemes arcát furcsán torzzá teszi. Szája helyén horgas karvalycsőr görbült. Igyekeztem az ember /de hátrévezhetem-e embernek? -csőre féltelmetesen ragadozómadár-szerűvé tette/ szemébe pillantani, de semmit sem láttam, csak két kifejezéstelen üveg szemet. Ismét nem mertem kérdezni. Pütött a vágy, hogy beavassanak legalább a Magnum első fokozatába, ezért elhatároztam igyekezem nem meglepődni semmin, s a szörnyű világot is a végtelen és csodálatos Univerzum, Isten Birodalma objektív részeként fogom tekinteni. Keskeny csigalépcsőn haladtunk lefelé. A sok járástól már homorúra koptatott fokokat sárgás fényű gyertyák világították meg. A folyosó időnként elágazott, újabb lépcsők nyíltak belőle, szűk beugrókban fáklyák lobogtak, néha márványtömbök tarkították a dűrva falat, talán ősi sírok zérókövei; gyakran termeken vezetett át utunk, a mennyezetről mágikus jelekkel telerótt függönyök függtek, melyek újabb és újabb lépcsők bejáratát rejtették. Éreztük, hogy a helyes úton járunk. Néha megpillantottuk előttünk Lajos magas cilinderét, mintegy bizonyítékként, hogy még őrizzük a Kód birtoklásának lehetőségét. A folyosók, balkonok, termek igen forgalmasak voltak. Minduntalan siető, üveg szemű lényekbe botlottunk, békalábakon tipegő ember-szörnyetegek, bikatestű Minotauros, hasában beépített reflektort hordozó szerezcsen merült fel a fáklyafényben; gyönyörű szép testű, mezítelen lánnyal találkoztunk, ki keménykalapot viselt, s kar-

jai helyén egy kés és egy villa csillogott. Éltrekeelt amulettek jöttek szembe, feszület, mely groteszkül imbolygott kicsiny lábain, madártesztú asszonyok, s egy automata mosógép, amely angolul karattyolt: DON'T BE BLUE! DON'T BE BLUE! A katlan e különös lakói /hogy is tudok ilyen szenttelen lenni, s az élő iszonyat görcse nélkül leírni a szavakat "különös lakók"/ láthatólag nem törődtek velünk, elsiettek mellettünk, olykor még félre is húzódtak, hogy utat engedjenek. Időről-időre kijutottunk a szabad levegőre. Előttünk kovácsoltvas balkonrács hordozta ércrészeit. Alattunk a katlan mélysége, körülöttünk sziklák. De az út mindig tovább vezetett, be a hegy belsejébe. Nem tudom mennyi ideig tartott vándorlásunk, a Férfi nem engedett pihenést. Némán és tempósan haladt előttem, igaz, hogy én sem éreztem fáradságot. Az utunkba kerülő erkélyekről időnként éjszakai holdfényben láttuk a szurdok szikláit, néha hajnalpir hullott a kövekre, máskor a dél sugárkoszorúja. Volt amikor esett, majd sűrű hópelyhek váltották fel a napsütést. Napok teltek el? Vagy évek? Oly kevéssé számottevő tényezővé változott az idő a Létezés Urának közelében, hogy azt sem tartottuk volna lehetetlennek, ha itt megfordul az időfolyam, s mi már évekkel fiatalabakká váltunk a Külső-Pultz utca sarkára érkeztünkhöz képest. Annyi bizonyos, hogy minden erkélyről közelebből és közelebből ésszellettük a katlan alját, s ez volt a lényeg. Aztán az egyik fordulóból kilépve ismét a csillagos eget láttuk a fejünk felett. Éjszaka volt, körülöttünk hatalmasan terült el a köve szurdok. A fáklyák fényében itt még nagyobb volt a nyüzgés, mint a lépcsős folyosókon. Mellettünk göcsörtös harangláb emelkedett, a-vagy negyven lányi magasan billegő fényes rézharang kötelét két ördögi pofájú, vicsorgó férfi rúngatta, akik a Francia Forradalom vörös frigiai sapkáját viselték. Fent a harangon -mely iszonyatosan, hangtalanul kongott- egy harma-

dik frigiai sapkás keretlegény üldögélt, látható kéjjel ringatta magát. Gulácsy körgallérja négegyet libbent, aztán eltűnt egy sereg láncravert krákogó pelikán gyűrűjében. A Föld elétkozott bugyrain vágunk keresztül. Kongó robotemberek viaskodtak egymással, elkekeredetten, fetrengve a porban, törékeny várkisasszonyok vére folyt drága muszlinfátylakra, egy macskakezű ember a saját húsát tépte karmaival; kutya-
testű férfiak szirénekkal pázottak, kájuk lihagése dobhartyánkat szag-
gatta.

Nem kérdestem semmit, némán követtem vezetőmet, bár kétségek költöztek szívembe. Aggódni kezdtem: ha sehol sem állunk meg, hogy megértsük a látottakat, hogyan fogjuk majd megválaszolni a végső kérdéseket? A Férfira pillantottam.

--Az alsóbb fokozatokat, mondta,

a nemesebb rendek követik.

Mindenkinek végig kell járnia a szférák grádicását.

Valóban, szinte észrevétlenül már hatalmas fák között találtuk magunkat. Figyelemreméltóan gondozott reneszánsz ősparkban. A kacskaringós övényeket bukszusok szegélyezték, a friss szellőben tuják, szomorúfűzek, tiszafák, platánok susogtak, egy közeli narancsliget illata bódított. Nem messze csodálatos kastély csipkés tornyai imbolyogtak a hajnali fényben, a felvonóhid leeresztve, bentről lant, fuvola és mandolin dala sodródott. A fák alatt különlegesen szép arcu férfi állt elgondolkozva. Nem volt már fiatal, de kiegyensúlyozott vonásai az élet, s talán az Ige ismeretéről tanuskodtak. Hosszú, őszülő fürtjeit négysegletes reneszánsz sapka fogta össze, válláról bő, nehéz aranyozású vörös atlaszköpeny omlott a földig. Kezében könyvet tartott.

--Signor Alighieri! szólt

társam látható meglepődéssel. Signor!

Őn itt?

— Hol lennék? válaszolta

Dante, Ha nem ott, hol karcsu tuják őrzik a kastély malachit-termeit, s hol Beatricém édes forrása derít mosolyra? Szerelem, szépség, keresés? Pókfonalak Istenhez, megannyi más-világ, szférikus lápiszlazuli gömbök. S mi végre, Uraim? Az uton csak egy porszemet kellene elmozditanunk, hogy betöltsük küldetésünket, de nem tudjuk megelni a helyes kavicsdarabkát. Nos, Signori, bocsássanak meg, de asszonyom vár, mondta

Dante, s finoman mosolyogva bólintott, majd a palota felé indult. A felvonóhidon most jött át Beatrice két komorna kíséretében. Az urnő igéző, érett szépség volt, kebleit alig fedte gyönggyel himzett selyemruhája, bámulva néztem.

— Signor Alighieri, mondta

a Férfi, minden bizonnyal már odébruggta a maga kis porszemét.

— Feltehetően, kockáztattam meg

a választ, bár meglepett a cinikus tónus, ahogy a Férfi a nagy poétáról beszélt.

Ezután már gyorsan perogtek az események, vagy talán helyesebb lenne inkább történésekről beszélni. Boltíves folyosókon mentünk a kastély labirintusában, gazdagon aranyozott termeken át, hihetetlen szépségű márványintarzia díszítette a padlót, nehéz brokát a falakat, a mennyezeten arany rozetták váltakoztak csodálatos freskókkal, melyek alakjai Test és Lélek harmóniáját, Tett és Gondolat lenyűgöző egyensúlyát hirdették. Később az ember jelenléte fokozatosan eltűnt a műalkotásokból. Végtelenül bonyolult, raffinált szépségű virágornamentika foglalta el a harmónikus alakok helyét, néhol borostyánba ágyazott monumentális szitakötőket, göcsörtös faágakat láttunk, csiszolatlan drágaköveket beépítve a falakba, szeszélyes természeti formákat. Az-

tán egyszerre ott álltunk a kastély Malachit-terében. Itt már görcsbe esik a kéz, megbicsaklik a nyelv, szertesséjjel futnak a szavak, a gyarló kifejezés -mely mindent csak másokkal összevetve tud leírni, s így bármilyen teljesség megragadására természetétől fogva képtelenségénél kushad a sarokban.

Lajost ezen a helyen vesztítettük végképp szem elől. Köpenye hollószárnyai utolsót lebbentek, a csarnok végében omló nehéz függöny mögött. Néhány méterre tőlünk cilinder -talán a festő valamikori tulajdona- hevert. A Malachit-teremről nincs mit mondani. A sima oszlopok között, melyek a kárpitokon tuli ragyogás visszfényét tükrözték, feltehetően félhomály uralkodott. A falak minden bizonnyal disztelenek voltak. Egyszerű térformákat -kockát, hengert, gömbalakot- mintáztak. A csarnokot üresnek láttuk.

Talán kicsiny kamrából áradt a világosság, Isten Fészkéből. Combostüfej, összegyűjtve benne a világ minden porcikája, s a minden még-még-nem-valósult tervei. Kínosan éreztem hogy a Mindenség Köldöke, az Ige teljessége nem tűri el csökevényes-isten voltunkat, szellemi-korcs létezésünket, mellyel csak majmoljuk dicsóságát.

Reszkettem, s a padlóra akartam borulni, de a Péri mellett összeszorította a száját, és erőszakosan suttopta:

—Gyerünk, már a célnál vagyunk! Sietősen megindult, egyenesen a titkos kárpitok felé, határozott mozdulattal rántotta szét a függönyt.

Az első pillanatokban semmit sem láttunk a szemünket elvakító fényességtől. Dál lehetett, júliusi kánikula. Ott álltunk a Külső-Pults utca sarkán. Körülöttünk az utca emberei áramlottak, futószalagon gyártott halszemük düllelten tekingetett, fogaik kitüremkedtek dzsuzadt ajkaik közül. Karjukon bevásárlószatyorral bandukoltak a Halál elefántcsont-oszlopos kapui felé.

Szeretném

Szeretném elmondani ...

- Szeretném elmondani, hogyan borultak ránk a csillagok s hogyan merültek el mind az évszakok szeretőm szemgödreiben.
- Szelid én, szelid te, nyirkos dáliák szirmain. Kristály-öröm-villanások, egy-egy percre. Mögötted és mögöttem.
- Árnyadhoz láncolt képzelet, mint zene, és a nézésed: fára tekeredő ütleg-zsibbadás. Közös ebédünk, végtisztességként mult-oltárok előtt, lenge szertartás.
- Szemünk és szájunk ölekezése kupolát feszít fölénk, fölhasad kérdezett testünk, elárult jéglap-némaságunk. Leghosszabb éjszakánkban kérdezed fölhangolt cérna-csipkés lámpásaim.
- És a fölszabadult ábrádozás gyökércsonkjain kuszunk rezzenéstelen, mormolgatva egymástafalazott vergődéseinket, szükségem-van-rád sikoly-didergéseket. Ülve a horizontban, alaktalan önmagunk.

- És sóhajtva távolság-keresztteken, körteszag-
mámorban.
- Ezen a napon háromszor nyertük meg árvaságunk,
döntve magunk alá szüz-szepegésünk.
- Szép szemeidre most a könny lengedez, árulásod.
Árulásod hatalma, torzó álmaid, háttér-némség.
Igy lett csönd kezeidből, rövid és fehér
emlék-fohász. Számomra minden vizeken.

H o v á j á r a n é p

Reményem van. Hallod? Van reményem
a szépre. Az önmagad. Hová
jár a nép: babusgatja, ölelgeti.
Nem totemét, fiát melengeti.
nöpteti solymát, hátamon, mellemen.

Ö r ö m e i n k r e

Szabó Lászlóhoz

begyakorlott mozdulatokkal kezd
a szerelmet mint a futószalag
olajozottan

ha nincs lepedő vagy szőnyeg kéznél
a kabátra taposs a szerelmet
így közelítsük

és álmodd mellé rágyjad a holdat
számolj százig és egész éjszaka
ott ahol éred

és repülhetünk mi szabadok
szabadesésben a szerelemben
Juliáinkkal

Egy d a l n o k r ó l

I.

hideg vonalak karistolják az arcát.
rövidezzü éjszakák visszakéert mosolyok
megmaradt félórák hurcolják tovább.
pörög a nyárban parttól a partig
vándorol, koppan a csönd agyában.
nemtelen órákat aluszik át, megkövezi
az éhség.

II.

vonszolja böklászva, láncolja öszvérhez.
kiáltja reggelre, sóhajtja éjjelre.
kövezi magában, köpdösi utszélre.
szinezi napfényben, ki-tudja esőben.

dalait.

fürdik fürdik fürdik az időben, fürdik
az időben, a bizonytalanság fokozataiban.
eltűnik kifakul, vagy elandalog, vagy
eliramlik, vagy elrohad, vagy elszivárog,
vagy kikalapálják simára a csűrhek,
vagy valami más vagy az, vagy csak
bizonytalan.

Á l o m

villan

villan a kötél

száraz-tavaszon tűnik fel

 a jelre pimaszul

hátralöki a belépőt

 a drágát

ugrál a fákon

 fröcsköl tenyeréből

 kipillant arcomba

 kékítő csönd

viszi a drágát

 hosszu menet

K é g é s z e t

csodabogár Ősanyánk
megsarkantyuzott lötetükön
utazott váltva az időből
a feltárt sirokig
míg a feltámadás
visszaadta minden vagyonát
így lesz

 kiemelve a földből
por az én anyámból
és szél apámból
hogy sárként csapódhassak a falra

Szajkó Ribiz

FEBRUÁRI TAVASZ

Futott a három srác a zsufolt utcán, akár az eszeveszett. Cikáztak az emberek között, befordultak a sarkokon, arcukba nevetett a nap, visszanevettek rá, aztán élvezték, hogy elvakított szemek előtt lassan újra kibontakozik az éles árnyékokkal darabokra szabdalt világ.

Hogy is ne!

Reggel még kabát alá osonó, nyirkos szürke ködben, piszkos hókupacok, dermedt pocsoltyák között indultak az iskolába. S délben, igazán tavaszt találtak az utcán, amikor kiléptek a nagykapun.

Már délelőtt tíz óra után, számtalan óra elején egy vidám, sárga napfénycsik vágott váratlanul a fekete táblára; a bonyolult feladatok rémülten menekültek a sötét sarkokba. Abban a pillanatban harminchat fej fordult az ablakok felé. A szemközti ház, s az ablakok felső széle által határolt kis téglalapokban gyönyörűen, tisztán kékllett az ég!

Ettől kezdve hiába tette ki a lelkét a tanárpané, hiába szidta őket, hiába fenyegetőzött. Még Tokodi Elemért, a mindig figyelő, kitűnő tanuló Tokodi Elemért is hiába szólította fel, az ő okos szemüvege is az ablakok felé figyelt. A felberregő csengőszó után végképp széttépte a fegyelem amugy is foszladozó köteleit. Rohantak az

ablakokhoz, kitérték valamennyit, s megcsapta őket a langyos, olvadászagú levegő.

A hátralevő órákat szinte szétfeszítette a szabadulás visszafojtott vágya. Az utolsót követő sorbaállítás alatt már toporzékoltak a türelmetlenségtől. Még szerencse, hogy a tanárnéni szeszében is ott csillogott valami szokatlan fény, s nem nagyon vigyázott arra, hogy egyesek legyenek a sorok. Aztán:

—Jó napot kívánok tanárnéni!— és usgyi, vesd el magad, neki a tavaszi utcának.

Eltűntek egy pillanat alatt.

Persze azért nem valamennyien. Lali és Gazsi megtorpantak a sarkon, egymásra nevettek, és megvárták a néhány lépéssel lemaradt Lipit. Hármásban nevettek még egy darabig, maguk sem tudták, miért, aztán Lali felkiáltott:

—Csavarogjunk, jó?

—Jó!— vágta rá Gazsi azonnal, s nevetett tovább, miközben az elkomolyodó Lipire nézett.

Szegény Lipi bajban volt nagyon. Könnyű Lalinak és Gazsinak! Dolgoznak a szüleik, csak este jönnek haza, de az ő nagymamája már készíti otthon az ebédet. Mit mond majd neki, ha megkérdezi, hogy miért nem jött haza időben? Biztosan panaszkodik majd anyának és apának is, akkor pedig lesz nemulass...! De most egyetlen felhő sem volt az égen, a nedves, csillogó aszfalton kigombolt kabátban, lobogó sállal jártak az emberek. Kiáltások hallatszottak mindenfelől, valahogy minden mozgalmassá vált. Hát lehet ennek ellenállni? No meg Laliék is mindig csúfolják, hogy mulya, mindig csak hazamegy, semmiben sincs benne.

—Jó!— kiáltotta hát ő is, és elégedetten nyugtázta Lali és

Gazsi kissé meglepett, elismerő összenézését.

—Akkor fussunk!— adta ki a jelszót Lali.

Hát futottak is!

Végig a főutcán, át a nagytéren. A hatalmas platánfákon ide-oda röpködtek a télen csak gubbasztó, a járókelők kabátjára kis fehér foltokat pötytyintő verebek. Aztán le a Tisza partra! A folyó felett szokatlanul tiszta volt a levegő. A kopár partok kibontakoztak a téli párából. Messze el lehetett látni, fölfelé a kanyarig, le a Boszorkányszigettel szembenálló hatalmas fáig. És minden csillogott-villogott! A folyó még hatalmas jégtáblákat hordott a hátán, egyiken-másikon nagy sirálycsapatok ültek. Időnként fehér felhőként a levegőbe emelkedtek, darabokra hullva le-lecsaptak a vízre, aztán egy másik jégtáblán újra összegyűltek.

A három barát némán nézelődött, majd Lali benyúlt a zsebébe, és egy csomag Fecskét húzott elő.

—Idesússetek!

—Cigaretta!— kiáltott fel Gazsi. —Rágyujtunk, jó? Gyufád is van?

Lipi kissé idegenkedve nézett rájuk.

—Ti már cigarettáztatok?

—Hát persze!— vágta rá Lali. —A multkor kipróbáltuk nálunk. A kályhába fújtuk a füstöt, nehogy észrevegyék, ha hazajönnek. Állati klassz volt, mi, Gazsi?

Gazsi csak bólintott egy nagyot, és ő is Lipihez fordult.

—De te nem mersz rágyujtani, mi? Mert gyáva vagy! Ne félj, nem is adnánk egy ilyen kisgyereknek! Lipikének-Pipikének!

Egy-egy cigarettát dugtak a szájuk közepébe, ajkaikat gondosan előreccsücsörítették rágyujtás közben. Nagy büszkén, felnőttesen, bár

fülig szaladó szájjal kezdték fujni a füstöt. Lipi csak állt mellettük szégyellte magát és irigyelte őket. Nem mert kérni mégsem. Élénken a fülében csengtek még apja szavai: az első cigaretta után mindig rossz lesz és hány az ember.

De aztán Vazelin, a bolond öregasszonyt ő is alaposan kigunyolta!

Vazelin a második világháborút Pesten töltötte egy övőhelyen, s az ostrom utolsó napjaiban a ház telitalálatot kapott. Vazelint úgy ásták ki három nappal később a romok alól. Akkor már eszméletlen volt, s tévedésből a halottak közé fektették. Itt tért magához, rémült sikoltással nézve szét maga körül, de a szeme sohasem kapta vissza többé régi értelmes fényét. Homályos tekintettel, kivert vadként járt az emberek között. Azt hitte, mindenki őt akarja bántani, ezért mindenkibe belekötött, nem engedett segíteni magán. Hosszu, kócos ősz hajával, rongyos ruhájával feltűnő jelenség volt, mégsem tudta senki, mióta élt itt a városban. Egyszer csak itt volt, üres üveget, papírt gyűjtött az utcán, abból élt. Az igazi nevét nem tudta senki, a csufolódó gyerekek nevezték el Vazelinnak. Csufnevének hangjai hihetetlen dühöt korbácsoltak fel benne. Most épp a park sétányán ment két kitömött táskájával, amikor felhangzottak mögötte Lali szavai:

—Vazelin, Vazelin! Hogy vagy, Vazelin?

Gazsi éneklősen kántálva azonnal átvette a szót:

—Kellott neked Vazelin, ronda lettél Vazelin, kellott neked Vazelin, ronda lettél Vazelin...!

Az első félmondattal Lipi is csatlakozott hozzá. Igaz, eleinte kicsit remegett a hangja, de aztán alaposan belejött. Egyszólamban szólt a kórus, Vazelin pedig megpördült, s összefüggéstelenül ordítani kezdett. Benyúlt a táskájába, előkapott egy üres üveget, s a

vigyorgó srácok felé hajította. Aztán egy hosszú, rozsdás kést húzott elő valahonnét, s neki a szétrebbenő fiúknak! Azok persze csak nevettek rajta, futottak előtte, időnként bevárták, szinte cicáztak vele, és szüntelenül kiabálták:

—Mi lesz már Vazelin, alszol, Vazelin?

A szegény öregasszony unta meg előbb a kilátástalan fogócskát. Még egy utolsó szitoközönyt zúdított utánuk, aztán lerokkadt egy padra, s üvegeit kezdte rendezgetni. Laliék már nem törődtek vele; a kaland véget ért. De hátra volt még a történetek felidézése!

—Te, ezt tényleg majdnem megütötte a guta!— vigyorgott Lali.

—Figyeltétek, hogy idevágta az üveget? Még azt se sajnálta! — toldotta meg Gazsi.

—És hogy hadonászott azzal a rozsdás késsel! Mintha csak utolérhetett volna minket!— mondta a bátorságra kapott Lipi. De mindjárt meg is bánta, mert Lali azonnal neki esett.

—Nézd már, mekkora lett a szája! Pedig akkorát botlott réműletében, amikor a Vazelin előhúzta a kést, azt hittem, odaesik a lába elé!

Igy értek a városi muzeum elé. Hatalmas, oszlopos bejáratához széles lépcsősor vezetett fel, két oldalán vastag, tömör mellvédekkel, rajtuk felemelt fejű kőoroszlánokkal. A lépcsőket fölmelegítette a nap, sokan üldögéltek rajtuk. Többségükben náluk jóval idősebb lányok és fiúk. Beszélgettek, olvastak, vagy csak lehunyszemü arcukat fordították a nap felé. Aztán fölfedezték közöttük osztálytársaikat is, a kis szőke, hosszucsfos Varga Jutkát — aki titkon mindegyiküknek tetszett — a barátnőjével. Így hát ők is letelepedtek a lépcsőre.

Persze nem Jutkáék mellé, neki éppen csak odaköszöntek. Hisz

ki hallott már olyat, hogy három komoly fiu csak úgy leálljon trécselni buta lányokkal?! De azért mindegyiküket feszítette az öntudat, hogy megmutassák: különbek ők a többieknél! Előbb Vazelinről tárgyaltak jó hangosan tovább, hogy Jutka is hallhassa a kalandjukat. Aztán Lalinak sokkal jobb ötlete támadt. Kisétált a mellvédre, nagy merészen fölmászott a kőoroszlán hátára, majd a fejére. Ott, a jó emeletnyi magasságban büszkén kihúzta magát, akár a felfedező a sziklacsucson.

—Na, ehhez mit szóltok? — kiáltott hátra.

Gazsi persze habozás nélkül utánozta, felmászott a másik kőoroszlán fejére, s ő is visszanezett. Látták Jutka elismerő arcát, s hogy még nyilvánvalóbb legyen bátorságuk, ugratni kezdték Lipit.

—Ezt csináld utánunk!

—Nem mered, mi?

—Gyáva vagy, ugye? Gyáva!

—Mindig mondtam, hogy gyáva, hát gyáva is!

—Nem mert cigizni sem!

Lipi tényleg félt, nagyon félt. Tudta magáról, hogy milyen szédülős, otthon is rewegett a lába, amikor felmászott az asztalra állított székre, hogy megigazítsa a beakadt függönyt. Nagymama nem is akarta fölengedni. Inkább hívta volna a házmestert, és hangosan sópáncodott, míg baj nélkül vissza nem jutott a padlóra. De ott volt előtte Lali és Gazsi vigyorgó arca, látta Jutka csufondáros oldalpillantását.

Nem akart gyávának látszani.

A mellvéden még nem volt semmi baj; elég széles volt, könnyű járás esett rajta. Az oroszlán hátára már nehezebb volt fölkapaszkodni, de amikor ott ült lovaglólásban, s körülnézett, úgy érezte, nem is olyan nagy dolog ez az egész. Erőt gyűjtött, nagy lélegzetet vett.

Megkapaszkodott az oroszlán fülébe, támasztékot keresett a jobb lábának, aztán a balnak, megint a jobbnak és egyszercsak fönt volt!

Boldog, megkönnyebbült mosollyal húzta ki magát és nézett hátra ő is, akár a barátsai. Jutka arcát akarta látni, no meg Laliét és Gazsiét — de Jutka, Lali és Gazsi arcát hiába kereste a megrovó vagy cinkosan biztató tekintetek között. Csak Jutka csunyácska kis barátnője ült ott, bátortalanul mosolygott, s a tér tulsó oldala felé mutatott. Lali és Gazsi onnan, a sarokról vigyeregtak vissza, közöttük Jutka, aki talán még a nyelve hegyét is kidugta egy picit. Aztán vidáman bácsút intettek, s eltűntek a házfal mögött.

Lipi bután bámult utánuk.

Tégladay kunc

t a l á n y

hol kezdődik a vég
és hol végződik a kezdet
hogyan lehet ez a két út
ha mind egyre mennek

hol kezdődik a vég
ott ahol az ember
maga össze válik
gyertyákat gyújtogat
napfényben világít
éjszaka holdfényben
koponyáját tüzi
szellemlángú tökököt
részeg katonának
csordákat terelget
nagy dühvel kis bottal
kik majd rátipornak

és hol végződik
mondó az a kezdet
ott ahol az ember
törára szület meg
kis mézesvitéztként
izekre tépdésik
ezüstfü kardokkal
négyszer fölnegyelik
mézeskalácsszívben
kicsiny kis tükörben
lesik csontját szálát
vannak e még épen

hol kezdődik a vég
és hol végződik a kezdet
lehet e egy vége
minden kezdeteknek

i m e a z e r d ő

ime az erdő
kisnyúl ha bújik
róka ha bújik
ürge ha ugrik
ló ha szalad

temetődomb melled után
ágyékod nád szőrzete
csengők ezüst virágait
rázom sötét fűrtjeidbe

kisnyúl bújik
róka bújik
ürge ugrik
ló szalad

nyelved nyelvem
vadjának nyárs
nyelvem vadjának
haragos dárda

lerágott csont
ime az állat

p á r b e s z é d m a g a m b a n

tarts meg
vagy hajíts el
harapás - rossz arany
elkoptatott a sok
kézen tett utazás
bánatos királyok
képe az arcomon
tarts meg
vagy hajíts el
ne hagyd hogy így legyek
fogaid kapuján kuporgó koldus

lennél csak kemény
mint fenőkő kés alatt
fényemben fürdenél
élesednél velem
szólalj meg szelíden
homlokodba vésett
ráncaidra mutass
íme az én jelem

késem kis kedvesem
kihűlt kő szájamban
olvadj föl szerelem

e g y p l e b e j u s é n e k

mert éhes a test
és szomjaz a lélek
ujjaim népe
vonul ki ujjongva
melled Szent Hegyére

megtörik szép tested
falat húznak árkot
emelnek házakat
toronyokat és várost

alkonyt ha húny a nap
térnek templomába
téres tenyereimnek

Agrippa mesét ne
mondj az embereknek

Február közepe táján
egy magát háromszáz
esztendősnak mondó nénikét
találtak a városban.
Az idős asszony kilétét
nem sikerült megállapítani.
Öltözete alapján a környező
falvak valamelyikéből
kerülhetett a folyóparti
sétányra. Minthogy hozzátarto-
zói nem jelentkeztek, ideig-
lenesen szociális otthonban
helyezték el.

/"Újsághír"/

ő t e é n

eltévedtem
akkora a város
mint egérnek a szalmakazal
én meg csak vacogok ülök
mélyen ilyen saroglyában
látom a sok hirtelen nőtt
szárba szökkent magos házat
azt mondták hogy várjak itten
visszajönnék megtalálnak

eltévedtem itt maradtam
nincsen aki haza vezet
torkomból a hideg kigyót
nem tépik ki idegenek
apám hívom hívom anyám
bátyáimat két szép fenyőt
de nem jönnek nem találják

nagyváros nagy szalmakazal
én meg riadt futó egér
szaladgálok a tetején
vagy a mélyén nem is tudom
üveghegyben-üveghegyen

bárcsak ülnék ott a mélyben
saroglyában szalmafényben
de látom a hir nélkül nőtt
üvegfalú híres hegyet
itt pihegek jól bezárva
állok ülök nézegetek

erre vagytok szóljatok hát
bucsu lenne szentmihálykor
erre lépek arra megyek

KÉT SZOBRÁSZ: GRECO ÉS MANZU

- Manzu budapesti kiállítása elé -

Babits Arany Jánost nevezi a magyar irodalom legmodernebb költőjének egészen Ady Endre megjelenéséig. A modernség legalább annyira megtartás, mint megszüntetés. Megtartás, visszatérés ahhoz a valósághoz, amit tükröznie kell -- megújítva saját formai és gondolati készletét. Nem véletlen, hogy az egyik legnagyobb kulturális, művészeti multtal rendelkező nép, az olasz nem tudta igazán befogadni a multat egyértelműen elvető futurizmust. Az olasz szellem mind a mai napig reneszánsz; sajátos humanizmusa, pátoz nélküli komolysága a szellemi élet szinte minden területén megmutatkozik. Calvino a heroikus pillanatokat az emberiekkel állítja szembe, és mindig ez az esendően emberi a rokonszenves.

Az etruszk-római művészet, a reneszánsz, a barokk korszakai olyan stílus- és ízlésvilágot alakítottak ki, amely ma is meghatározza az olasz szellemiséget. Ehhez az eszmei vonalhoz tartozik Greco és Manzu. Tudnunk kell, hogy a szobrászat sajátos megoldásai -- anyagának súlyosabb, robusztusabb volta miatt -- sohasem alkalmazkodik olyan gyorsan az új, sokszor csak divatos áramlatokhoz, mint a festészet, vagy a költészet.

Emilio Greco fiataalkori szobrain, grafikáin jól megfigyelhetők a különböző stílushatások. Formavilága a szecesszió és a kubizmuson keresztül bontakozik ki. Női figuráit szokatlan helyzetben, ünnepélyes testtartásban örökíti meg.

Balett-táncosnő című szobra épp ezzel sugároz áhitatot. Greco műveinél egy bizonyos vonatkozásban rokonságot érzek az olasz román-gótikus székesegyházak főleg szenteket ábrázoló domborműveivel és szobraival. A lehető legtermészetesebb testhelyzetben jeleníti meg az alakokat, mégis csodálatos módon "szentesítve" vannak emberi lényükben.

Az Orvietoi dóm /talán a legszebb gótikus templom/ két oldalsó kapuját Emilio Greco díszítette. A hatalmas bronzkapuk osztás nélküli felületükkel — kilincseik, mint zuhanó angyalok — egészítik ki a főkapu bibliai jelenetének kompozícióját.

A Basilica di San Pietro mellékhajójában van XXIII. János pápa siremléke, amely szintén az ő műve. A siremlék drámaiságát nem pusztán a téma nyújtotta, e vonás végigkísérhető Greco életművén. A világi szenvedésekhez részvétellel közeledő pápa a szánalom, fájdalom, törődés kifejezője. Csak a tiara jelzi hivatását. A kéz — megtört öregembaré — nem méltóságot, szigort ábrázol, hanem szánalmat, remegést. A sűrű, mozgalmas embertömegben XXIII. János nyugodt; formailag ezt a ráncatlanul megmunkált köpeny és süveg hangsúlyozza. A nyugalom és mozgás ilyen ellentéte szimbolikus értelmű: a szellem, a humanum tiszta nyugodtsága áll szemben a sok mozdulattal jelzett, örökké változó világgal.

Talán furcsa, hogy Grecomál és Manzunál is jelentős mennyiségben találunk vallási témájú alkotásokat. Az olasz szobrászok nagy része még ma is egyházi megrendelésre dolgozik. Főként a székesegyházak adnak alkalmat nagyméretű szobrászi munkák elhelyezésére. Érdekes ugyanakkor, hogy ez a tematikus megkötés nem jelent egyúttal művészi kötöttséget is;

számukra, mint Manzu több nyilatkozatából tudjuk, az természetes.

Giacomo Manzu a világ egyik legmodernebb szobrásza. Ő is, akár Greco, keresztül ment az avantgarde formabontó időszakán. Fiatal korában főleg a szecesszió és az expresszionizmus hatott rá, segítette őt egyéni stílusának kialakításában, melyet alapvetően panteista szemlélete és a klasszikus hagyományok határoznak meg.

1934-ben Rómába ment, hogy tanulmányozza a régi görög szobrászatot. A Szent Péter bazilikában látta misézni a pápát biborosai körében; ez ihlette Manzut a Grande Cardinale című szobor elkészítésére. A bronzból készült művet zártság és nyugalom jellemzi -- ugyanugy, mint Greco pápa-szobrát -- belső teljességében, összetettségében ragadja meg az embert. A szobor évekig készül, mind tisztább, egyszerűbb, igazabb lesz. A kompozíció szerkezete, a köpeny és a süveg megoldása a gótikus templomokra emlékeztet. 1950-ben megnyeri a Szent Péter templom új kapujának elkészítésére kiírt pályázatot. Csak tizenhat évvel később születik meg a mű, alaposan megváltozott témával: az eredetileg mártírok életét, tetteit ábrázoló tervből megfeszített Krisztus lett, Szent József és VII. Gergely figurájával kiegészítve. A kapu belső oldalán, amit eredetileg nem akart díszíteni, XXIII. János pápa kérésére a II. Vatikáni zsinatnak azt a pillanatát örökítette meg, amikor János egy afrikai püspök üdvözlését fogadja. Talán ennek a kapunak a meglakotása sorolja őt a bazilika-építők közé: Michelangelo, Bernini után.

Világi témájú alkotásai közül egyik legújabb a Szerelmek című. A szobor csodálatos formai gazdagsága, vonal-

vezetésének ritmusa az erotikus témát művészi magasságokba emelve, Picasséhoz hasonló, örökérvényű művet hozott létre. Magas szinten valósul meg a forma, az anyag és a felület mozgalmas, dinamikus játékának szintézise. A testek szépívű vonaljai, a végtagok és a fej kompozíciós elrendezése teszi különösen izgalmassá ezt a munkát.

Ugyanakkor Brueghel parasztlakodalmainak népi hangulata, pajzán életöröme is előcsillan. Egyformán közeláll hozzá az ünnepélyes hangulat és a profán örömeik: az élet minden területén mozgó, harmóniát találó reneszánsz ember típus.

Érdekes és tanulságos, hogy Manzu és Greco napjaink művészeti örületében is milyen világosan látják a művész feladatát, hogyan találják meg azt -- mint évtizedekkel ezelőtt Szabits is -- ami szervesen épül műfaji, kulturtörténeti alapokra, s ezáltal válik örökérvényűvé, kora tartalmával telítődve.

Pál Gyöngy

T Á R L A T S Z I M U L T Á N

-- Hallo, Szervátiusz Tibor nincs itthon: a tengeren van a gyerekekkel. De nagyon szívesen megmutatom a szobrait, no meg az enyimeket is, ha kíváncsi rájuk. Én ugyanis az apja vagyok... Ne mentegetőzzék, tudom, hogy a fiam neve áll a telefonkönyvben. Jöjjön!

-- Van egy pennája Uram? Az enyém kallódik valahol. --

S az impozáns albumba a "Kétszáz rajz"-ot jelző cím alá odakerül a jólismert kézjegy: NAGY IMRE. Az erdélyi magyar festők nesztora és legjobbjja egyben, aki odairta. Csakugyan, mint Szervátiusz Jenő a szobrászoké.

-- Nagy kin már nekem az irás, a dedikálás -- hajol egyik prospektusa fölé. -- Látja, hogy remeg a kezem: szétfoly-nak a betűim. Ó, a faragásban dehog, azt biztos kézzel csinálom.

Valóban, a faszobrok rovásírászt idéző, híres szálkás szignója bizonytalan, reszkető betűsorrá válik a papíron.

-- Hány éves Ön, Imre bácsi?

-- Én? Csak nyolcvanegy. Miért?

Köpcös ember, majdnem teljesen kopasz és meglepően eleven. Több önarcképével összevetve a modell -- úgy tűnik -- változatlan: tekintetében mindig ott a keménység, készen arra, hogy bármikor átváltson a góbé fufangos hunyorgásárára.

Szervátiusz tanár ur magasabb, kissé hajlott. Nem mutatja hetvenegy életévét. Erősen tagolt arcát csüngő bajusz lakja, amelyet a legkisebb mosoly is mélyen körülárkol. Viharvert, sötétbarnára cserzett arc ez, amelyet sokszor meg-

-- Most egy folyamatot festek, Uram -- így Nagy Imre,
-- Azt, ahogyan folyik az Olt. Ezen a félkész vázlaton nem lát-
szik ugyan, de ott, a kanyar előtt még tiszta, aztán a kis hid
alatt zavaros lesz, majd meghabosodik a köveken. Aztán lassan
letisztul, és a kiszélesedésben már egészen opálos, hogy to-
vábbfolyva ismét új arcot vegyen fel. A színe is mindenütt
más: aszerint, hogy mi tükröződik benne. Festeni csak hosszu
és pontos megfigyelés alapján lehet, nem pedig úgy, a vakvilágba.

-- A tiszafát azt nagyon szeretem. A leggyönyörűbb a-
nyag. Nézze, a "Négy évszakot" is abból faragtam. Igyekszem
úgy dolgozni, hogy meghagyjam a fa eredeti formáit, én csupán
kiegészítem őket. A görcsöt, a kérget, eret nem vágom ki: a
szobor részévé teszem, az én szándékom a természethez igazitom.

Nagy Imre udvarán ülünk az eresz alatt, a muzeum tö-
szomszédságában, s figyeljük a vihart. Közben a zsögödi táj-
ról hallok előadást, és a villámok természetéről. Megismerke-
dem a Harom-heggyel, megtudom hol álltak a környék várai, mi-
lyen messze indult a villám és hova csapott. Zsögöd környékét
tán senki nem ismeri jobban, és senki nem festette nagyobb
szeretettel, mint házigazdám. A villámok szeretetét pedig meg-
érti bárki, aki a "Vihar" című képét látta már. Ő még az em-
berekben is képes megfesteni a villámokat.

Minden butoruk csak itthon készülhetett; ki más tudná
azt a Dózsa-trónt úgy megfaragni, hogy négy székely alkossa a
falábakat, a támlát pedig -- amelyen Dózsát marcangolják pa-
rasztjai -- két kopjafa fogja közre. A legtöbb butort közösen
faragták: az apa az alakokat, fia a burjánzó népi ornamen-
tikát. S némelyiken ott is a felirat: "Ezt is magunknak fa-
ragtuk!"

faragott már, mindig valami szelid szomorúságot adva vonásainak.

Szeredától délre fekszik Zsögöd, annak közepén meg a Nagy Imre Múzeum áll. Öt éve ad otthont az életmű gerincének. Érdekessége, hogy külön kis pantheont alkotnak benne a művészek Erdély kortárs nagyjairól alkotott grafikái: Tamási Áron, Kós Károly, Sütő András, Benkő Samu, Balogh Edgár s a többiek — mindannyian személyes jóbarátai.

Ha Szervátiusz Jenő kilép a teraszra, lába alatt ott terül el Kolozsvár. A meredek kaptató --amely a várhegy ama nyulványára visz föl, ahol fiával lakik-- alaposan megizsaszolja a látogatót. A ház saját tervezésük, falába illesztve ott állnak legkedvesebb munkáik: vonzó cégérek, s megbízható építőkövek egyben.

Nagy Imre fekete vaskapuján büszke kakas nyújtja ég felé a nyakát.

-- Ki csinálta ezt a kaput Imre bácsi? -- kérdelem bucsuzáskor. Összeszűkül a szeme, cinkosan:

-- Ezt Nagy Imre. Ismeri? Ugy hegesztette egymaga.

-- Hogy melyik a legkedvesebb szobrom? -- Szervátiusz csöppet sem töpreng. -- Ott buvik a sarokban. Ő az, Emré bá. Ez az én egész művemnek a kulcsa. Emré bá amolyan faluszegénye volt, egyszer kapott egy báránycáát, hogy neki is legyen valamije, s ennek úgy örült, hogy amikor visszavették tőle, sirba vitte a keserűség. Megfaragtam én az ő egész balladáját is, de másért fontos nekem ez a bárányölölő ember: evvel a szoborral találtam meg az én igazi föladatomban: a népművészeti hagyományok folytatását... Nézze csak azt az ágytámlát: ott állok magam közepén, emitt Emré bá hívogat engem,

másik oldalon meg egy munkásszobrom, még a "szocreál" kor-
szakomból. Ez volt az én nagy válaszutami Artán, amikor né-
pi stílusomat megtámadták, póznak bélyegezték — hát megmutat-
ja ez a faragott tányér, mint rugaszkodtam a tisztaság felé
a havasokról: hónom alatt Emé bát szorongatva. Őt mindig
ujra kell mintáznom. — mutat néhány variációra.

Összevetve a zsögödi anyagot a Teleki Téka kisebb tár-
latával, szembetűnő, mennyire életigenlő Nagy Imre művészete.
"Zsögödi temető" című képén a fejfákat alig lehet észrevenni,
de a szomorufüz alatt egy anya szoptatja gyermekét. Igazi
székely keménységgel ábrázol, és témái könnyörtelenül való-
ságalapúak. "Brummadza" című festménye, amelyen a gyönyörű
alvó lány mögött ott a kegyetlen-vörös medve, máris önkénte-
lenül a zsögödi csángó legény portréját idézi fel, "Kicsi Pé-
terét, akit a medve megevett." Egy másik vásznon a "Vágy"-at
megtévesztő csodálatos, nyújtózó aktról azonnal a zsögödi
mindennapok talajára rántja tekintetünket a patakparton fe-
szülten figyelő juhászkutya. Híres műve a "Gond" mellbevágó
a várandós parasztasszony aggódó szomorúságával.

-- Nézze ott, az ágyam fölött azt a domborművet -- mutat-
ja Szervátiusz. — A Cantata Profana. Figyelje a haladást. Itt
a tilinkózó pásztorfiu meg a dallamot lejegyző Bartók mester.
Áztán már kezdődik a rengeteg, amelyben iját feszíti öregap-
pó. A szarvasok válaszát egy az egyben tükrözi a kilenc agan-
csos viselkedése: az első még beszél apjával, a második te-
kintetével kérleli, a harmadiknak már öklelésre áll a szar-
va, a negyedik a patáját mutatja, az ötödik a tiszta forrás-
ból kortyint, patakban gázol a hatodik, és a széles jövőnek
vág a többi, hegyre fut. Sokba telt, míg így megfaragtam.

-- Nehezen adom el a szobraimat -- néz rám a tanár ur.
-- Igy szeretem őket, együtt, ha a családban maradnak. -- Ám
majd minden erdélyi város őriz legalább egyet az alkotásaiból.

Vacsora közben pisztrángfogásairól mesél Imre bácsi.
Egyetlen szenvedélye a horgászat a hegyi patakokban. No meg
a festés, természetesen. Ő sem válik meg szívesen műveitől.

-- Ugy vagyok velük, mint a mozaikkal -- mondja. -- An-
nak a kövei is csak együtt szépek. Az én művem is csak egy
egész.

Bucsuzom a földszinti műteremben. A háttérben Tibor
monumentális szobrai állnak: a "Kolozsvári Krisztus" és a két
"Maggyilkolt Petőfi", a villámsujtottan álló és a gyökérré
vált. Faragott kőkapu a kijárat. Az egyik félfa Jenő munkája,
a másik Tiboré. A szemöldökfa a nagy tehetségnek ígérkező u-
nokára, Istvánra vár.

Nagy Imre azt jelenti az erdélyi képzőművészetben,
amit Tamási Áron az irodalomban, bár művészetük szférája más.
Legvégül Tompa Lászlót idézem, aki "Lófűrösztés". című versé-
ben őket tette meg a székelyek példaképeinek:

"... Imre szoritja, s Áron...
és Áron nem hagyja magát!"

Jenő Gyöböl